

Darko Polšek¹

Nečastivi na Filozofskom fakultetu

Prosvjed studenata na Filozofskom fakultetu ulazi u treći tjedan, a rješenje sukoba još nije na vidiku. Studenti i vlasti traži greške u koracima, a velik broj grešaka napravljen je mnogo, mnogo ranije, u igri koju su svi već davno zaboravili. Dosada najgori ishod prosvjeda jest u tome da su se javnost, obični ljudi, vlasti, nastavnici i studenti počeli opredjeljivati u suprotstavljene, zaraćene strane, a da se pritom stvarni problemi studiranja, kao *opravdani* uzrok studentskog revolta, nisu niti spomenuti. Emocije postaju sve napetije. Neki je dan, primjerice, jedan profesor na mojem Filozofskom fakultetu zahtijevao disciplinsku odgovornost za moderatora mreže, nazivajući ga cenzorom i „samozvanim agentom kulture tajnovitosti“ zbog toga što je proslijedio anonimnu peticiju za deblokadu nastave. Drugi je ukorio kolegicu što preko iste mreže šalje poruku o flautističkome maratonu, jer se „u ovo doba“ smiju slati samo odabrane poruke. Treći je u znak podrške studentima u dva javna glasila tražio eksproprijaciju banaka. Četvrti je javno pisao o prednostima anarhije. A peti je zaključio da Filozofski fakultet treba ukinuti, ako su novinari koji su s ironijom pisali o prosvjedima studirali na tom fakultetu. Stanje je doista zabrinjavajuće. Jer ako profesori s mog fakulteta imaju tako malo poštovanja prema pravu drugih na izražavanje svojeg mišljenja, što bismo onda mogli očekivati od studenata? Situacija je još gora ako uzmemo u obzir neodgovornost Vijeća fakulteta, koje je na sjednici u siječnju (bez ijednog glasa protiv) izglasalo uvođenje školarina za sve, a potom, kada su studenti počeli protestirati protiv školarina, jednoglasno podržalo njihove zahtjeve.

Za situaciju sa studentima na Filozofskome dakle nije kriv svjetski poredak, divlji kapitalizam, vlada ili ministar. Na drugim fakultetima istoga sveučilišta studira se. Posve je logično pomisliti da je problem u načinu organizacije studiranja na fakultetima na kojem se prosvjeduje.

I *takav* bi prosvjed, prosvjed protiv organizacije studija, bio posve opravdan. Bolonjska je reforma donijela velike probleme u režimu studiranja, dodjeljivanju titula (na filozofskim fakultetima titula *baccalaureatusa* – koju, usput rečeno, bolonjci još nikada nisu ni dobili, zakonski i ekonomski posve je beskorisna), u evidenciji ili priznanju kvalitete, i doista se čini da su studenti ove generacije izgubljene žrtve specifične dezorganizacije. Kada se sve smiri, upravo će *te probleme* trebati riješiti institucija koja ih je stvorila.

Nažalost, studenti, nastavnici i javnost problem nisu formulirali na taj način. Svi su mahom prihvatili raspravu o tri gotovo posve neprimjerena pitanja (ako se žele riješiti *stvarni* problemi): a. Je li svjetski kapitalistički sustav pravedan? b. Jesu li, i trebaju li studenti svojim prosvjedima pokazivati svoju svijest? c. Jesu li školarine opravdane?

O tim se pitanjima dakako mogu voditi korisne rasprave, ali nijedno navedeno pitanje neće riješiti stvarne probleme; štoviše, *prosvjedi će nenamjerno upravo otežati rješavanje osnovnih obrazovnih pitanja* zbog kojih su navodno pokrenuti. Prvo, već sada, u uvjetima emocionalne eskalacije, ljudi govore i ono što ne misle (ili jednostavno „griješe u koracima“). Drugo, prosvjedi u javnu raspravu uvode pitanja metode kolektivnog izražavanja volje, i pri tome se vlasti (od koje se unatoč autonomiji sveučilišta očekuju rješenja) počinju baviti opravdanjima demokracije kao sustava što je velik i suvišan društveni trošak. Treće, svaki neodrađeni sat, svaka izgubljena studentska godina dodatni je

trošak koji će opteretiti i roditeljske plaće, i onaj proračun iz kojeg će se financirati sljedeće generacije studenata, te će studenata koji će studirati besplatno (bez obzira na dobre želje vlasti i studenata) zbog toga ubuduće biti još manje.

Zašto studenti na Filozofskom postavljaju općenita pitanja poput: „Možemo li promijeniti svijet i ukinuti kapitalizam?“ ili: „Kakve su prednosti neposredne demokracije?“ Odgovor je sljedeći: zato što se studentima filozofije *čini* da je u usporedbi sa sve pragmatičnijim i sve konkretnijim studijima i ostalim strukama - to njihova *jedina* komparativna prednost. I dok studenti medicine, elektrotehnike, ekonomije ili prava na problem plaćanja studija imaju vrlo jasan odgovor, sa studentima na Filozofskom to je bitno drukčije: Što raditi nakon svršenog petogodišnjeg studija nederlandistike i hungarologije, judaistike i ukrajinskog, antropologije i poljskog? I čemu takav studij plaćati?

Mislim da je dugoročno jedino rješenje da se takvim studentima dodijeli *baccalaureatus* društvenih (ili jezičnih) znanosti, a potom diploma (magisterij, doktorat) vrlo specijaliziranih struka. Studenti bi sami oblikovali *curriculum* svojeg dodiplomskog studija, a brojni sadašnji odsjeci imali bi administrativnu funkciju prilikom upisa na *diplomski* studij. Društvo bi tim razmjerno jednostavnim potezom moglo iskoristiti *sve* (naravno kvalificirane i kvalitetne) „prvostupnike“ Filozofskog fakulteta za određene vrste zanimanja – primjerice za predavanja na osnovnim i srednjim školama. Ali za sada nema naznaka takvih rješenja.

Budući da često ne mogu odgovoriti na pitanje smislenosti vrlo specijaliziranih struka, studenti i još više njihovi nastavnici govore kako oni *jedini* mogu biti savjest društva. Mislim da na Filozofskom ima doista mnogo časnih ljudi, ali iskreno, tu ideju smatram opasnom i nedemokratskom. Ona pretpostavlja da postoji *jedna* ispravna ideja, *jedan* ispravan interes, jedan smisleni cilj razvoja države i društva. *To* je pravi pokretač studentskih prosvjeda. Ali upravo je to iluzija. I upravo zato što ne postoji takva *jedna* ispravna ideja o dobrom društvu (jer bismo njome spriječili druge u ostvarenju onoga što oni misle da je dobro), prosvjed je iluzorno rješavanje problema. Kao takva, ta *Ideja* nije čak ni izraz savjesti, jer ne respektira interese svih drugih građana (pa čak ni onih slojeva koje prosvjednici podržavaju), jer nameće još veće financijske terete tim istim osiromašenim građanima.

Pragmatično, s takvim razmišljanjem (o jednoj Dobroj Ideji) kojim se rukovode prosvjednici i njihovi nastavnici, doći će do još jedne nenamjeravane posljedice. Javnost već sada ima predrasudu prema Filozofskim fakultetima (pa se brojni takvi studiji u drugim sveučilišnim centrima donedavno nisu ni otvarali) – kao o nepraktičnim studijima koji proizvode lijenčine i bundžije. Prosvjedima ta se predrasuda pojačava, i ona može imati *stvarne* posljedice. Da se u njih *manje* ulaže, da se studenti takvih fakulteta *rjeđe* zapošljavaju, da se o studentima i nastavnicima sve lošije misli i sl.

Kada bi Filozofski fakultet doista odgajao svjesne građane, onda bi studentske probleme na vlastitome fakultetu *rješavao*. On ih ne bi prebacivao na Senat, vladu, ministra, „političku elitu“, i cijeli svijet. On ne bi donosio proturječne odluke. Tada bi i studentima bilo jasno da svjesni građani demokratskog društva moraju preuzeti svoj dio odgovornosti za vlastite odluke, za ekonomsku i političku budućnost zemlje, a to znači u onim područjima u kojima *jesu* stručni: u području znanja, u području unaprjeđenja nastave, i u svojoj neposrednoj okolini.

ⁱ Darko Polšek, redovni profesor na Filozofskom fakultetu, bivši pomoćnik ministra za visoku naobrazbu (2000-2002).